

Jak uczy się dziecko

i jak to
wykorzystać?

Autor:
Roman Radomski

Polska
Fundacja
Szkolna

**Zabawa to
naturalny
sposób, w jaki
dzieci rozwijają
umiejętności
poznawcze,
społeczne,
emocjonalne
i fizyczne.**

Jak uczy się dziecko i jak to wykorzystać?

Mózg dziecka ma niesamowitą zdolność do uczenia się poprzez zabawę oraz w sytuacjach, które nie są bezpośrednio związane z nauką w tradycyjnym rozumieniu.

Zabawa to naturalny sposób, w jaki dzieci rozwijają swoje umiejętności poznawcze, społeczne, emocjonalne i fizyczne. Dlatego warto angażować je w różnorodne aktywności, które stymulują wszechstronny rozwój.

Znaczenie środowiska w procesie uczenia się

Otoczenie, w którym dziecko przebywa, odgrywa kluczową rolę w jego procesie uczenia się. Odpowiednio zorganizowana przestrzeń edukacyjna - uporządkowana, inspirująca i zachęcająca do eksploracji - może wspierać rozwój kreatywności oraz koncentracji. Ważne, aby stworzyć dziecku różnorodne możliwości po-

znawcze, w tym naukę poprzez wycieczki edukacyjne, zajęcia na świeżym powietrzu czy korzystanie z nowoczesnych narzędzi, takich jak gry edukacyjne i aplikacje.

Jak motywować dziecko do nauki?

Odkrywanie obszarów, które szczególnie interesują dziecko, motywuje je do nauki i rozwijania swoich mocnych stron. Kiedy dziecko czuje naturalne zainteresowanie przygotowanymi aktywnościami, uczy się z większym zaangażowaniem. Ważne jest wzbudzanie motywacji wewnętrznej, która wynika z ciekawości i chęci poznawania świata. Dzieci motywowane wewnętrznie nie tylko szybciej przyswajają wiedzę, ale również długotrwale ją zapamiętują. Warto wprowadzać wyzwania dopasowane do możliwości dziecka i zachęcać je do samodzielnych odkryć.

Rola emocji w procesie nauki

Rozwój emocjonalny odgrywa równie ważną rolę w nauce, co rozwój poznawczy.

Dzieci, które potrafią radzić sobie z emocjami, są bardziej skoncentrowane i otwarte na nowe doświadczenia. Uczucie się nowych rzeczy często wiąże się z emocjami - zarówno pozytywnymi, jak i trudnymi, takimi jak frustracja.

Pomocne może być rozmawianie o emocjach oraz nauka ich rozpoznawania i wyrażania w akceptowalny sposób. Dzięki temu dziecko rozwija swoją odporność emocjonalną, co wpływa na jego zdolność do podejmowania wyzwań i pokonywania trudności w nauce.

Przerwy i odpoczynek – dlaczego są tak ważne?

Badania pokazują, że regularne przerwy podczas nauki poprawiają koncentrację i pamięć. Dzieci potrzebują krótkich chwil na odpoczynek, aby mózg mógł przetworzyć i zintegrować nowe informacje.

Określanie mocnych stron dziecka

Zrozumienie mocnych stron i predyspozycji dziecka pozwala lepiej dostosować działania wspierające jego rozwój. Dzięki tej wiedzy można łatwiej wspierać obszary wymagające dodatkowej uwagi.

Rozwój dzieci przebiega wielotorowo, co oznacza, że wykorzystując ich naturalne talenty, możemy wspierać rozwój w innych obszarach. Na przykład naturalna chęć dziecka do ruchu może być wykorzystana do nauki liczenia, przeliczania czy podziału słów na sylaby. Dziecko, które preferuje słuchanie opowieści, może rozwijać swoją sprawność fizyczną, wykonując ćwiczenia opisywane w historiach.

Zmienność predyspozycji

Predyspozycje dziecka mogą się zmieniać z czasem. Dziecko, które miało trudności z koordynacją ruchową lub grafomotoryką, może unikać aktywności plastycznych, jednak dzięki odpowiedniemu wsparciu po pewnym czasie może rozwinąć zainteresowanie twórczością. Warto stale monitorować rozwój dziecka, dostosowując podejście do zmieniających się predyspozycji.

Style uczenia się

Każde dziecko ma unikalny styl uczenia się, który wpływa na to, jak najlepiej przyswaja wiedzę. Wyróżnia się trzy główne style uczenia się:

1. Wzrokowy

Dzieci preferujące ten styl uczą się najlepiej poprzez obserwację, czytanie i oglądanie.

→ **Przykłady aktywności dla wzrokowców to:** czytanie książek, oglądanie obrazków, rysowanie, układanie puzzli, obserwowanie przyrody, a także sytuacji społecznych.

Według wielu badań większość osób to wzrokowcy, dlatego istotne jest, aby podczas organizowania procesów poznawczych dla dzieci pamiętać o aspekcie wizualnym. Zdjęcia, prezentacje, filmiki - oczywiście krótkie i ukierunkowane na konkretny zakres informacji - są bardzo pomocne.

Wspieranie takich dzieci może polegać na używaniu kolorowych materiałów edukacyjnych, obrazków i wykresów.

Wzrokowcy lubią również kolorowe zaznaczenia w tekście, mapy

myśli oraz diagramy. Dobrze radzą sobie z różnego rodzaju instrukcjami i znakami.

2. Słuchowy

Dzieci słuchowcy lepiej przyswajają wiedzę poprzez słuchanie wykładów, dyskusji i dźwięków.

→ **Przykłady aktywności dla słuchowców to:** słuchanie audiobooków, uczestnictwo w dyskusjach, nauka poprzez śpiewanie piosenek.

Nabywanie nowej wiedzy może polegać na czytaniu na głos, opowiadaniu historii oraz korzystaniu z dźwiękowych materiałów edukacyjnych. Słuchowcy bardzo dobrze radzą sobie w tradycyjnych, wykładowych metodach nauczania, gdzie opowieść odgrywa kluczową rolę. Co ciekawe, statystyki wskazują, że mniej więcej co piąta osoba to słuchowiec. Jak zapewne pamiętamy z naszych czasów szkolnych, nie zawsze miało to przełożenie na organizację procesów edukacyjnych.

3. Kinestetyczny

Dzieci kinestetyczne uczą się najlepiej poprzez działanie, ruch i dotyk.

→ **Przykłady aktywności dla kinestetyków to:** zajęcia sportowe, gry ruchowe, eksperymenty, budowanie modeli. Dla takich dzieci ważne jest, aby mogły być w ruchu, ponieważ dzięki niemu znacznie łatwiej przyswajają informacje zarówno wzrokowe, jak i słuchowe.

Jeśli będziemy wymagać od kinestetyka, by siedział nieruchomo, większość jego energii będzie skierowana na powstrzymywanie się od ruchu, co może utrudnić przyswajanie wiedzy.

Lepiej jest wyznaczyć bezpieczny sposób na zaspokojenie potrzeby ruchu. Warto pamiętać również o angażowaniu ich w interaktywne zajęcia, zabawy ruchowe i praktyczne ćwiczenia.

Zapraszamy do zapoznania się z narzędziem, dzięki któremu można samodzielnie sprawdzić jaki styl nauczania jest wiodący u dziecka:

<https://ortografiadladzieci.pl/styleuczenia>

Teoria inteligencji wielorakich Howarda Gardnera

Howard Gardner (amerykański psycholog, specjalista z dziedzin psychologii kognitywnej i psychologii uczenia się) wyróżnił różne typy inteligencji, które mogą występować w różnym stopniu u każdego dziecka.

Podejście to różni się od klasycznego pojęcia ilorazu inteligencji, ponieważ uwzględnia różnorodność zdolności i talentów u ludzi, w tym u dzieci. Teoria ta obejmuje zarówno wrodzone predyspozycje jednostkowe, jak i inteligencję nabytą, zwaną krystaliczną, która rozwija się poprzez doświadczenia życiowe. Wrodzone predyspozycje są stałe, ale inteligencja krystaliczna może zmieniać się przez całe życie, co podkreśla znaczenie odpowiedniej stymulacji.

Gardner uznał te predyspozycje za różne rodzaje inteligencji, zakładając, że każdy człowiek posiada je wszystkie w mniejszym lub większym stopniu. Podejście to docenia różnorodne kompetencje dzieci. Testy mogą wskazać dominujący typ inteligencji oraz poziom innych, co daje pełny profil inteligencji wielorakich. Umożliwia to zarówno poznanie predyspozycji, jak i ich obserwowanie na przestrzeni czasu.

Najważniejsze rodzaje inteligencji wielorakich wraz z ich krótką charakterystyką

1.

**Inteligencja
lingwistyczna**

⋮
Zdolność do precyzyjnego wyrażania myśli słowami oraz interpretowania języka. Obejmuje umiejętność czytania, pisania oraz rozumienia różnych form komunikacji. Jest przydatna w takich dziedzinach jak publicystyka, redagowanie treści, poezja, nauka języków czy szarady językowe.

2.

Inteligencja logiczno -matematyczna

Zdolność do rozumowania logicznego, rozwiązywania problemów matematycznych oraz analizy abstrakcyjnych wzorców i relacji logicznych. Przydatna w programowaniu, analizie danych, strategiach gier czy ekonomii.

3.

Inteligencja przestrzenna

Zdolność do myślenia wizualnego i przestrzennego, łatwość w orientacji przestrzennej oraz wyobrażaniu sobie obiektów i przestrzeni. Wykorzystywana w rysunku, malarstwie, projektowaniu graficznym, architekturze, tańcu oraz orientacji przestrzennej.

4.

Inteligencja muzyczna

Zdolność do rozumienia, tworzenia i interpretowania muzyki, wrażliwość na dźwięki, rytmy i harmonie. Używana w grze na instrumentach, komponowaniu muzyki, śpiewie oraz analizie muzycznej.

5.

Inteligencja kinestetyczna

Zdolność do kontroli ruchów ciała, sprawność fizyczna oraz precyzja ruchowa. Przydatna w tańcu, uprawianiu sportów, pracach rzemieślniczych (np. rzeźbiarstwie) oraz innych aktywnościach wymagających precyzji manualnej.

6.

Inteligencja interperso- nalna

Umiejętność rozumienia innych ludzi, empatii, budowania relacji oraz efektywnej komunikacji i współpracy. Wykorzystywana w pracy zespołowej, mentoringu, mediacjach, pracy z ludźmi i działalności społecznej.

7.

Inteligencja intrapersonalna

Zdolność do introspekcji, samoświadomości oraz rozumienia własnych emocji, motywacji i celów życiowych. Przydatna w medytacji, prowadzeniu dziennika, autorefleksji, samodzielnej nauce oraz planowaniu życiowym.

8.

Inteligencja przyrodnicza

Umiejętność rozumienia przyrody, zainteresowanie i wrażliwość na zjawiska naturalne, a także zdolność klasyfikowania i identyfikowania organizmów i ich środowisk. Przykłady aktywności to badania terenowe, ogrodnictwo, ochrona środowiska, rolnictwo oraz obserwacja i klasyfikacja organizmów.

Zapraszamy do zapoznania się z testem inteligencji wielorakich dostępnym pod linkiem:

<https://www.idrlabs.com/pl/inteligencji-wielorakiej/test.php>

Wspieranie rozwoju dziecka w oparciu o teorię inteligencji wielorakich pozwala na bardziej zindywidualizowane podejście do edukacji, które uwzględnia predyspozycje i potrzeby każdego dziecka. Poniżej przykłady wspierania jednych rodzajów inteligencji poprzez inne:

Wspieranie inteligencji interpersonalnej

Wspieranie inteligencji interpersonalnej to klucz do rozwijania umiejętności budowania relacji, współpracy i empatii u dzieci. Poprzez różnorodne aktywności, takie jak gry zespołowe, zabawy rozwijające współdziałanie czy kreatywne projekty grupowe, można pomóc dzieciom lepiej ro-

zumieć innych i skuteczniej komunikować się w grupie. Tego rodzaju wsparcie pozwala na kształtowanie kompetencji społecznych, które są niezbędne zarówno w codziennym życiu, jak i w edukacji.

→ **Inteligencja muzyczna lub lingwistyczna:** Zabawy słowem, rymowanki lub piosenki często pomagają przezwyciężyć nieśmiałość.

CIEKAWOSTKA: Dzieci, które uczestniczą w regularnych zajęciach muzycznych, zwykle wykazują szybszy rozwój motoryki i koordynacji ręka-oko. Gra na instrumentach, takich jak bębny, poprawia ich precyzję ruchową oraz zdolność do wykonywania złożonych zadań.

→ **Inteligencja kinestetyczna i przestrzenna:** Zabawy typu "lustro", wspólne tańce i zabawy ruchowe pomagają nawiązać kontakt z rówieśnikami lub nauczycielem. Konstrukcje z klocków uczą współpracy w grupie.

→ **Inteligencja logiczno-matematyczna:** Zabawy tematyczne (np. w bank, sklep), organizowanie samodzielnych zakupów, gry logiczne (np. szachy) rozwijają współzawodnictwo i pomagają nawiązywać kontakty.

→ **Inteligencja intrapersonalna:** Może być wykorzystana do refleksji nad tym, jak dziecko jest postrzegane przez innych i porównania tego z jego własnym obrazem siebie.

→ **Inteligencja przyrodnicza:** Dzielenie się wiedzą o roślinach czy zwierzętach oraz zabawy w naśladowanie zwierząt zachęcają do budowania relacji z rówieśnikami.

Wspieranie inteligencji lingwistycznej

Wspieranie inteligencji lingwistycznej pomaga dzieciom rozwijać umiejętności związane z językiem, takie jak czytanie, pisanie i komunikacja werbalna. Poprzez zabawy słowne, rymowanki czy wspólne opowiadanie historii, można stymulować zdolności językowe oraz wzbogacać słownictwo.

Tego rodzaju wsparcie nie tylko rozwija umiejętności komunikacyjne, ale także buduje pewność siebie w wyrażaniu myśli i emocji.

→ **Inteligencja kinestetyczna:** Organizowanie zabaw językowych z elementami ruchu, śpiewu i pląsów pomaga rozwijać zasób słownictwa.

→ **Wszystkie inteligencje:** Dobieranie treści zgodnych z zainteresowaniami dziecka (np. czytanek o przyrodzie, wiersz rymowany ilustrujący zasady pisowni) wspiera rozwój językowy i komunikacyjny.

Wspieranie inteligencji matematyczno-logicznej

Wspieranie inteligencji matematyczno-logicznej pomaga dzieciom rozwijać umiejętności analitycznego myślenia, rozwiązywania problemów i logicznego rozumowania.

Poprzez zabawy z liczbami, gry logiczne czy eksperymenty z zagadkami, można stymulować zdolności matematyczne oraz ułatwiać zrozumienie abstrakcyjnych pojęć.

Tego rodzaju wsparcie przygotowuje dzieci do skutecznego radzenia sobie z wyzwaniami w edukacji i życiu codziennym.

→ **Inteligencja lingwistyczna:** Opowiadania i historie mogą ilustrować zasady matematyczne, co ułatwia ich zrozumienie.

→ **Inteligencja kinestetyczna:** Zajęcia ruchowe angażujące zarówno ciało, jak i umysł (np. gry liczbowo-ruchowe) rozwijają umiejętności matematyczne.

→ **Inteligencja muzyczna:** Rytm i piosenki matematyczne wspomagają zapamiętywanie wzorców i sekwencji.

→ **Inteligencja przestrzenna:** Używanie wizualizacji i manipulacji obiektami (np. układanki,

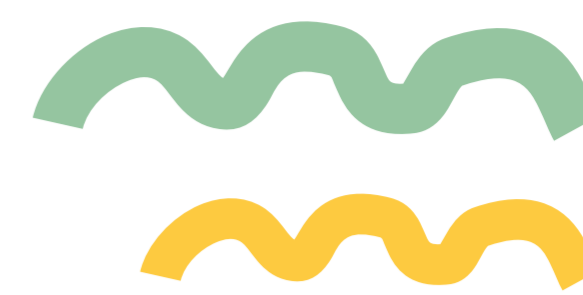
pomaga w rozwiązywaniu problemów matematycznych.

→ **Inteligencja interpersonalna:** Praca w grupach nad zadaniami matematycznymi zachęca do dyskusji i wymiany pomysłów.

→ **Inteligencja intrapersonalna:** Refleksja nad własnymi strategiami myślenia wspomaga zrozumienie mocnych i słabych stron w matematyce.

Stosowanie powyższych przykładów może być pomocne w obu kierunkach, co znacząco zwiększa możliwości wspierania dziecka. Bazowanie na zainteresowaniach i mocnych stronach ucznia pomaga skutecznie rozwijać również obszary wymagające wsparcia.

Wykorzystanie predyspozycji do wspierania rozwoju

Wykorzystanie predyspozycji dziecka do wspierania jego rozwoju to podejście, które pozwala skutecznie wzmacniać różne obszary zdolności intelektualnych. Każde dziecko ma naturalne predyspozycje w określonych dziedzinach, a wspierając je w tych mocnych stronach, można jednocześnie stymulować inne umiejętności.

Kluczowe jest rozpoznanie dominujących talentów, aby móc skutecznie wplatać aktywności rozwijające inne inteligencje.

Na przykład wspieranie inteligencji interpersonalnej przez zabawy zespołowe nie tylko rozwija zdolności społeczne, ale może też przyczynić się do wzrostu kompetencji w obszarze komunikacji, budowania relacji i współpracy. Dzieci uczą się działać w grupie, rozwijają empatię, ale jednocześnie ćwiczą koncentrację, podejmowanie decyzji i wyrażanie swoich myśli - co wspiera również inteligencję lingwistyczną.

Z kolei inteligencja kinestetyczna może być rozwijana za pomocą

zadań ruchowych, co sprzyja także nauce w innych dziedzinach, takich jak matematyka. Zadania, które łączą ruch z liczeniem, na przykład rzucanie piłki w określoną liczbę kroków lub grupowanie obiektów, pomagają dzieciom lepiej zrozumieć pojęcia matematyczne, wspierając tym samym inteligencję logiczno-matematyczną.

Podobnie można wspierać inteligencję lingwistyczną poprzez zabawy słowne, które łączą się z elementami ruchu. Gry, takie jak „kalambury” czy „ruchome opowiadanie historii”, mogą stymulować zarówno umiejętności językowe, jak i ruchowe. W ten sposób dzieci nie tylko rozwijają swój zasób słownictwa i zdolność budowania zdań, ale jednocześnie poprawiają koordynację i zdolność wyrażania się za pomocą gestów i ciała, co wzmacnia inteligencję kinestetyczną.

Integrując różne inteligencje i korzystając z naturalnych predyspozycji dziecka, można w kreatywny sposób rozwijać szerokie spektrum umiejętności. Takie podejście nie tylko angażuje dziecko w proces nauki, ale także sprawia, że nauka staje się dla niego bardziej zrozumiała i przyjemna.

Znaczenie snu w procesie uczenia się

Znaczenie snu w procesie uczenia się jest nie do przecenienia, szczególnie w okresie rozwojowym dziecka. Sen odgrywa kluczową rolę w konsolidacji pamięci, co oznacza, że mózg przetwarza i utrwala nowe informacje zdobyte w ciągu dnia.

Podczas głębokich faz snu, takich jak faza REM (Rapid Eye Movement), mózg organizuje te dane, łącząc je z wcześniejszymi doświadczeniami, co pozwala na lepsze ich przyswojenie i zrozumienie. Właśnie dlatego dzieci, które regularnie śpią zalecaną liczbę godzin, mają większe szanse na sukces w nauce.

Badania wykazują, że brak odpowiedniej ilości snu negatywnie wpływa na koncentrację, zdolność rozwiązywania problemów i przetwarzanie informacji. Dzieci, które są niedospane, mogą doświadczać trudności w skupieniu się na zadaniach, co przekłada się na gorsze wyniki w nauce. W dodatku chroniczny brak snu może prowadzić do problemów z zapamiętywaniem, co

utrudnia naukę i prowadzi do frustracji, zarówno u dziecka, jak i u nauczycieli czy rodziców.

Jedno z badań przeprowadzonych przez Uniwersytet Oksfordzki pokazało, że dzieci, które śpią mniej niż 9 godzin na dobę, mają wyraźnie obniżone zdolności poznawcze, szczególnie w obszarze rozwiązywania złożonych problemów matematycznych i logicznych.

Z kolei dzieci, które śpią dłużej, wykazują lepszą pamięć roboczą, która jest kluczowa w przyswajaniu nowej wiedzy. Co więcej, regularny sen wpływa pozytywnie na zdrowie emocjonalne dzieci, pomagając im lepiej radzić sobie ze stresem szkolnym i budować zdrowsze relacje z rówieśnikami.

Odpowiednia jakość i ilość snu jest równie ważna dla procesów motorycznych. W okresie snu mózg wzmacnia połączenia nerwowe odpowiedzialne za koordynację ruchową i umiejętności fizyczne, co szczególnie pomaga dzieciom w zadaniach wymagających precyzji i koncentracji, jak pisanie czy wykonywanie ćwiczeń fizycznych na zajęciach wychowania fizycznego.

Dlatego dbanie o regularny i odpowiednio długi sen jest kluczowym elementem wspierania dzieci w nauce. Nauczyciele i rodzice powinni zwracać uwagę na to, ile godzin śpią dzieci, a także na jakość tego snu, ponieważ to jeden z najprostszych i najskuteczniejszych sposobów poprawy wyników w nauce oraz ogólnego rozwoju dziecka.

Podsumowanie

Zrozumienie indywidualnych potrzeb dziecka oraz jego predyspozycji pozwala na efektywniejsze wspieranie jego rozwoju. Ważne jest, aby bazować na mocnych stronach dziecka, jednocześnie wspierając te obszary, które wymagają dodatkowej uwagi.

Różnorodne metody nauczania, przerwy na odpoczynek, odpowiednie środowisko edukacyjne i wsparcie emocjonalne mogą znacząco poprawić proces uczenia się i adaptacji w szkole. Pamiętajmy, że każde dziecko jest inne, dlatego tak ważne jest podejście indywidualne, dostosowane do jego potrzeb.

CIEKAWOSTKI:

- W Polsce około 10-15% dzieci w wieku szkolnym ma trudności z koordynacją wzrokowo-ruchową. Dzieci te często mają problemy z pisanem, rysowaniem czy utrzymaniem równowagi, co może wpływać na ich postępy w nauce.
- Dieta bogata w kwasy tłuszczowe omega-3 (np. z ryb) jest kluczowa dla rozwoju mózgu i zdolności motorycznych u dzieci. Omega-3 wspomagają rozwój neuronów, co pozytywnie wpływa na koordynację ruchową i zdolności poznawcze.

Jak uczy się dziecko i jak to wykorzystać? [e-book]

Seria: „Gotowi na szkołę!”

Autor: Roman Radomski

Korekta i redakcja: Agnieszka Józwicka

Projekt graficzny: Michał Prus

Wydawca:

POLSKA FUNDACJA SZKOLNA

ul. Taborowa 8

02-699 Warszawa

Adres do korespondencji:

ul. Obrzeżna 12A,

02-691 Warszawa

Zdjęcia pochodzą z serwisu Canva,
Adobe Stock oraz materiałów
własnych Wydawcy.

Polska
Fundacja
Szkolna